

Тема 3. Філософсько-біологічна антропологія. Проблема людини в соціобіології.

1. Філософсько-біологічна антропологія

Основоположник: Арнольд Гелен (1904-1976). Його ідеї отримали розвиток в роботах А. Портмана.

Основні роботи А. Гелен: «Людина. Її природа і положення в світі» (1940), «Рефлексія над звичаями» (1967).

У побудові своєї концепції Гелен спирався на тезу Ніцше: «Людина – це нестала тварина»: людина розумілась як така істота, в якій домінує несвідоме начало.

Загальні риси вчення А. Гелена про людину:

1. Людина – істота моністична.
2. Пріоритет біологічного в людській істоті.
3. Разом з тим ця біологічна істота позбавлена ресурсів для виживання у природному середовищі.

Що являє собою людина за своєю природою? Людина являє собою специфічно-біологічний вид тварини.

У чому ж специфіка?

1. *Тварина* – це істота біологічно пристосована.
2. *Тварина* – це істота біологічно досконала.

Людина ж істота біологічна недостатньо пристосована, недосконала, слабка. Тобто людина – істота біологічно примітивна.

3. *Тварина* замкнена у оточуючому середовищі, *людина* ж звикає до конкретного середовища, вона відкрита світу.

4. *Тварина* реагує лише на те, що їй необхідне для життя. Людина – істота «перевантажена» зовнішніми впливами.

Як може настільки примітивна біологічна істота виживати?

- Людина вимушена шукати способи виживання.
- Природа засудила людину до діяльності. Людина слабка біологічно, їй залишається тільки діяти.
- Людина – істота творча, вона вимушена сама творити те, що природою їй не дано.
- Людина вимушена трансформувати те, чого не вистачає від природи, в те, що допомагає їй виживати.
- Людина, яка прагне вижити, повинна себе розвантажити. Життя людини від народження є діяльністю з творчої трансформації своїх біологічних недоліків в фактори свого комфортного існування.
- Людина визначає своє місце в світі, вона сама створює норми, які допомагають вижити.

Тобто соціальні інститути суспільства мають біологічні підстави.

Як треба змінювати соціальні інститути?

Ці зміни треба проводити повільно, по чергово. Якщо знищити старі норми, нове одразу не сформується. Така ситуація призводить до агресії.

2. Проблема людини у соціобіології

Своєю метою соціобіологія ставить відтворення синтезу суспільних і природничих наук на основі досліджень еволюційно-біологічних посилок соціальної поведінки людини.

У рамках розвитку соціобіологічної концепції Е. Уїлсон опублікував роботи: «Соціобіологія» (1975 р.), «Про людську природу» (1979 р.).

Разом з Ч. Ламсденом Е. Уїлсон запропонував ідею коеволюції.

У людини не може бути ніяких проявів, які б суперечили її біологічній природі. Біологічна еволюція є фундаментом і для процесів соціальної й

культурної еволюції. Вид, включаючи людину, не може мати цілей, поза його біологічною природою.

Більшість стереотипних форм поведінки людини притаманні і іншим живим істотам.

Еволюційно-стабільна стратегія.

Еволюційно-сталим може вважатися та поведінка, яка забезпечує адаптацію максимального числа особин популяції.

Те, що тварини живуть стадами, це і задовільний і незадовільний фактор:

+ турбота кожного представника виду про найбільш оптимальну взаємодію з зовнішнім середовищем зводиться до мінімуму; відбувається захист від небезпеки;

– виникає конкуренція між тваринами всередині стада; хвороби поширюються швидше.

Якщо стадо перебуває на великій території, то тварини миролюбні. Якщо таке ж стадо живе на обмеженій території, то виникає конкуренція.

Такий вплив географічного фактору переноситься і на людське суспільство.

Що являють собою взаємовідносини всередині людського суспільства і тваринного стада?

Стверджують, що існує альтруїзм двох видів:

1. альтруїзм «з твердою серцевиною», притаманний тваринному світу.

Цей тип передається генотипово і характеризується тим, що цей альтруїзм не потребує компенсації.

2. альтруїзм «з м'якою серцевиною», притаманний людині. Така альтруїстична поведінка включає очікування відповідних благ для самого суб'єкта або його родичів (носіїв частини генів суб'єкта).

Альтруїзм поряд з іншими факторами забезпечує еволюційну стабільність.

Агресивні поведінкові реакції виникають у зв'язку з тим, що кожна істота ділить всіх інших на своїх і чужих.